

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2010-3-190 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 10-67/1425-541
Karar Tarihi : 27.10.2010

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Doç. Dr. Mustafa ATEŞ, Mehmet Akif ERSİN, İsmail Hakkı KARAKELLE, Doç. Dr. Cevdet İlhan GÜNAY, Murat ÇETİNKAYA, Reşit GÜRPINAR

B. RAPORTÖRLER: Hilmi BOLATOĞLU, İmren SEYRANTEPE

C. ŞİKAYET EDEN

20

: Gizlilik talebi bulunmaktadır.

D. HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA YAPILANLAR:

Gabay Dış Ticaret ve Gıda San. A.Ş.
1477. Sokak No:7/4 Alsancak / İzmir

Osman Akça Tarım Ürünleri İthalat İhracat San. ve Tic. A.Ş.
Üniversite Cad. No:84 Bornova / İzmir

Cevdet Aksüt ve Oğulları Kolektif Şirketi
Dalıca Köyü Mevkii Devlet Yolu Üzeri Nazilli / Aydın

30

Şentaş Tarım Ürünleri İhracat San. ve Tic. A.Ş.
Ege Caddesi No:34 Sarnıç / İzmir

Selçuk Gıda Endüstri İhracat İthalat A.Ş.
Kazım Dirik Cad. No:4 Gayret Han Kat:7 Pasaport / İzmir

Elmas Dış Ticaret A.Ş.
Turanlar Caddesi No:41 Germencik / Aydın

40

Franko Meyve İhracat Tic. ve San. A.Ş.
1479. Sok. No:22/10 Alsancak / İzmir

S.S. Tarih İncir Tarım Satış Koop. Birliği
Yeni Mahalle Sevimli Sokak No:5 Germencik / Aydın

50

E. DOSYA KONUSU: İncir ihracatı yapan firmaların aralarında anlaşarak, ilk yükleme tarihi olarak adlandırılan ihracatın başlama tarihini alım fiyatını baskılamak amacıyla geciktirdikleri ve aracı firmaların anılan tarihten önce yurtiçine satış amacıyla Aydın ilindeki üreticilerden incir alımı yapmalarına engel oldukları iddiası.

F. İDDİALARIN ÖZETİ: Yapılan başvuruda özetle; incir ihracatı yapan firmaların aralarında anlaşarak ilk yükleme tarihi olarak adlandırılan ihracatın başlama tarihini geciktirdikleri ve aracı firmaların anılan tarihten önce yurtiçine satış amacıyla Aydın ilindeki üreticilerden incir alımı yapmalarına engel oldukları iddia edilerek, gereğinin yapılması talep edilmiştir.

G. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 23.8.2010 tarih ve 6599 sayı ile giren başvuru üzerine hazırlanan 31.8.2010 tarih ve 2010-3-190/İİ-10-396.İS sayılı İlk İnceleme Raporu, Rekabet Kurulu'nun 16.9.2010 tarih ve 10-59/1207-M sayılı toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. İlgili karar uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 19.10.2010 tarih ve 2010-3-190/ÖA-10-265.HB sayılı Önaraştırma Raporu 25.10.2010 tarih ve REK.0.07.00.00-110/475 sayılı Başkanlık önergesi ile 10-67 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili Raporda özetle; İncelemeye konu kuru incir ilk yükleme tarihinin ilgili yasal ve yönetsel düzenlemelerde yer alan açık yetkiler uyarınca Ege Kuru Meyve ve Mamulleri İhracatçıları Birliğince belirlenen tarihe onay vermek ya da 2010 yılı ürün sezonunda olduğu gibi doğrudan doğruya resen belirlemek suretiyle Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından gerçekleştirilen idari bir işlem niteliğinde olduğu anlaşıldığından konuya ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun kapsamında yapılacak bir işlem bulunmadığı, sonuç ve kanaatine ulaşıldığı ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Taraflar

Şikayette yer verilen iddialar kuru incir ihracatçısı tüm firmaları içermekle birlikte gümrük beyannamelerinin ilk kayda alınış tarihi, diğer bir deyişle "ilk yükleme" tarihi olarak adlandırılan ihracatın başlama tarihinin Ege İhracatçı Birlikleri çatısı altında bulunan Ege Kuru Meyve ve Mamulleri İhracatçıları Birliği'nde gerçekleştirilen Genel Kurul toplantısında kararlaştırılmakta olduğundan hareketle önaraştırma kapsamında yürütülen incelemede Ege Kuru Meyve ve Mamulleri İhracatçıları Birliği'nde Yönetim Kurulu üyesi¹ olan ve/veya Aydın ilinde önemli miktarda incir alımı yapan kuru incir ihracatçıları temel alınmıştır.

I.1.1. Gabay Dış Ticaret ve Gıda San. A.Ş. (Gabay)

¹ 03.09.2009 tarih, 27338 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İhracatçılar Meclisi İle İhracatçı Birliklerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Yönetmeliğin 19. maddesi uyarınca Yönetim Kurulunda görev alabilmek için belirli eşiklerin üzerinde ihracat yapma koşulu aranmaktadır.

Kuru incir ve kuru kayısı ihracatı yapan Gabay, kuru incir ihracatında Türkiye'nin önde gelen firmalarından biridir.

Şirket ortaklarından Menaşe Gabay Ege Kuru Meyve ve Mamulleri İhracatçıları Birliği Yönetim Kurulu üyesidir. Şirketin 2009 yılı cirosu TL'dir.

I.1.2. Osman Akça Tarım Ürünleri İthalat İhracat San. ve Tic. A.Ş. (Osman Akça)

100 Akça Holding bünyesindeki şirketlerden biri olan İzmir ilinde yerleşik şirket 1955 yılında Osman Akça tarafından kurulmuştur. Kuru incir ihracatında önde gelen bir şirket olarak faaliyet gösteren Osman Akça, kuru üzüm, kuru kayısı ve kuru incir ihracatı ile iştigal etmekte olup Aydın ilinde bulunan bir kuru incir işleme tesisine sahiptir.

Şirketin Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Göksan aynı zamanda Ege Kuru Meyve ve Mamulleri İhracatçıları Birliği Yönetim Kurulu üyesidir. Şirketin 2009 yılı cirosu TL'dir.

110 I.1.3. Cevdet Aksüt ve Oğulları Kolektif Şirketi (Kral İncir)

Aydın ilinde yerleşik bir firma olan Kral İncir, ihracat amacıyla önemli miktarda incir alımı gerçekleştirmektedir. Kuru incir ihracatı sektörünün önemli oyuncularından biri olan Cevdet Aksüt ve Oğulları Kolektif Şirketi Kral İncir adıyla da bilinmektedir. Firmanın sahibi olan Ziya Aksüt mevcut durumda Ege Kuru Meyve ve Mamulleri İhracatçıları Birliği'nde Yönetim Kurulu üyesi olmamakla birlikte geçmiş dönemlerde üyelik faaliyetini yürütmüş olup halihazırda Nazilli Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanıdır.

120 I.1.4. Elmas Dış Ticaret A.Ş. (Elmas)

Aydın ilinde yerleşik bir firma olan Elmas kuru incir ihracatı faaliyetini gerçekleştiren önemli firmalardan biridir.

Şirketin Yönetim Kurulu Başkanı Tahsin Elmas, Ege Kuru Meyve ve Mamulleri İhracatçıları Birliği'nde Yönetim Kurulu üyesidir. Şirketin 2009 yılı cirosu TL'dir.

130 I.1.5. Şentaş Tarım Ürünleri İhracat San. ve Tic. A.Ş. (Şentaş)

Şentaş önde gelen kuru incir ihracatçısı firmalardan biridir. Şirket hissedarlarından Gürcan Şen, Ege Kuru Meyve ve Mamulleri İhracatçıları Birliği'nde Yönetim Kurulu üyesidir. Şirketin 2009 yılı cirosu TL'dir.

I.1.6. Selçuk Gıda Endüstri İhracat İthalat A.Ş. (Selçuk)

1932 yılında Alharal Kollektif Şirketi adıyla kurulan şirket, daha sonraki yıllarda unvan değiştirmiş, 1998 yılında da hisseleri İMKB'ye kote edilmiştir. Şirketin Yönetim Kurulu Başkanı Eli Alharal Ege Kuru Meyve ve Mamulleri İhracatçıları Birliği'nde Yönetim Kurulu üyesidir. Şirketin 2009 yılı cirosu TL'dir.

I.1.7. Franko Meyve İhracat Tic. ve San. A.Ş. (Franko Meyve)

1952 yılında Giuseppe and Davide Franko kardeşler tarafından kurulan şirket başta incir olmak üzere kuru meyve ürünleri ihracatı gerçekleştirmektedir.

Franko Meyve'nin Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Rafael Çikurel Ege Kuru Meyve ve Mamulleri İhracatçıları Birliği'nde Yönetim Kurulu üyesidir. Şirketin 2009 yılı cirosu TL'dir.

150

I.1.8. S.S. Tariş İncir Tarım Satış Koop. Birliği (Tariş İncir)

1910 yılından itibaren başlangıçta incir ve üzüm daha sonra pamuk ve zeytinyağı ürünleri temelinde örgütlenen her biri ayrı tüzel kişiliğe sahip dört kooperatif birliğinden biri olan Tariş İncir'in, 15 kooperatifi ve 7000'e yakın ortağı bulunmaktadır. Tariş İncir 1943 yılında faaliyete geçmiştir. Aydın ili Germencik ilçesinde bulunan İncir İşleme ve Depolama Tesisleri, 2006 yılında faaliyete geçmiştir.

160

Tariş incir kuru incir ihracatının yanı sıra yurtiçinde de önemli miktarda kuru incir satışı gerçekleştirmektedir. Üretici birliği olması gereği piyasa koşulları çerçevesinde üretici lehine fiyatlarla alım yapılması hedefi paralelinde hareket etmekle birlikte Tariş İncir, kar maksimizasyonu amacını taşıyan bir teşebbüs konumunda faaliyet göstermektedir.

Tariş İncir Yönetim Kurulu Hasan Hüseyin Karazor başkanlığında Davut Cengiz, Osman Bilgin, Yalçın Ertan ve A. Bilge Tosun'dan oluşmaktadır. Ege Kuru Meyve ve Mamulleri İhracatçıları Birliği Yönetim Kurulu'nda Tariş İncir'i temsilen bir üye bulunmaktadır.

170

I.2. İlgili Pazar

I.2.1. İlgili Ürün Pazarı

180

1997/1 sayılı "Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" in 4. maddesine göre, belirli bir ürün ve onunla yüksek ikame edilebilirliği olan diğer ürünlerden oluşan pazarlar ilgili ürün pazarını oluşturmaktadır. Bir ürünün diğer bir ürünle aynı pazarda yer alabilmesi için bu ürünlerin tüketici gözünde nitelikleri, kullanım amaçları ve fiyatları açısından benzer olmaları ve birbirleriyle ikame edilmeleri gerekmektedir. Bununla birlikte talep ikamesine eşdeğer etki yarattığı durumlarda arz yönlü ikame edilebilirlik de pazarın tanımlanmasında dikkate alınabilir.

Kuru inciri gıda tüketimi yönüyle diğer kurutulmuş meyvelerden ayıran en önemli özellik içerdiği besin değerlerinin kombinasyonudur. Kuru incir, yüksek oranda kolay sindirilebilen fruktoz ve glikoz içerir. Protein miktarı birçok kuru meyvenin iki katından daha fazladır. Diğer meyvelerle karşılaştırıldığı zaman kalsiyum, bakır, magnezyum, potasyum ve kükürt bakımından daha zengindir. Pektik maddelerin kaynağı olmasından dolayı, bağırsaklarda toksik maddelerin atılması, kandaki kolesterol

190 düzeyinin düşürülmesi, şeker hastalarında kan şekerinin hızlı yükselmesinin önlenmesini sağladığı gibi yüksek oranda lif ve demir içermektedir.

Bu çerçevede, inceleme konusu olayda ilgili ürün pazarının belirlenmesinin esasa etki etmesi söz konusu olmamakla birlikte ilgili ürün pazarının “kuru incir pazarı” olarak tespit edilmiştir.

I.2.2 İlgili Coğrafi Pazar

200 Teşebbüslerin faaliyet gösterdikleri alanın rekabet koşullarının yeterli derecede homojen ve özellikle komşu bölgelerden hissedilir derecede farklı olması, ilgili coğrafi pazarın tespitinde büyük bir önem taşımakta ve coğrafi pazar açısından belirleyici olmaktadır. Yurdun çeşitli yörelerinde az miktarda da olsa kuru incir üretimi bulunmakla birlikte ihracat amacıyla alımı yapılan kuru incir ürünü büyük çoğunlukla (~%75) Aydın ilinde ve kısmen İzmir ilinde üretilmektedir. Bu bağlamda ilgili coğrafi pazarlar ayrı ayrı olmak üzere “İzmir ve Aydın illeri” olarak belirlenmiştir.

I.3. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

I.3.1. İlk Yükleme Tarihinin Belirlenmesi

210 9.12.1994 tarih ve 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un (4059 sayılı Kanun) 3. maddesine dayanılarak hazırlanan 22/12/1995 tarih ve 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı'nın 3. maddesine göre Dış Ticaret Müsteşarlığının (Müsteşarlık) bağlı olduğu Bakanlık;

220 a) *İhracatın her aşamasında gözetim, denetim ve yönlendirilmesine ilişkin her türlü önlemleri almaya, ihracatla ilgili işlemleri her safhada izlemeye ve bu hususlarla ilgili düzenlemeleri yapmaya, ihracata ilişkin bilgi ve belgeleri istemeye ve ihracatı bu Karar çerçevesinde yürütmeye,*

b) *Piyasalarda meydana gelen olağan dışı bir gelişme, ihracata konu malda görülen yetersizlik, kamu güvenliği, kamu ahlakı, insan sağlığı, hayvanların, bitkilerin veya çevrenin korunması amacıyla yönelik tedbirler, sanatsal, tarihi ve arkeolojik değer taşıyan metanın korunması nedenleriyle ihracatta kısıtlama veya yasaklama getirmeye,*

c) *Gerektiğinde ihracatı müsaadeye veya kayda bağlamaya, ihracatta miktar kısıtlaması uygulamaya,*

yetkilidir. Anılan yetkiler 4059 sayılı Kanun'un yetkilendirdiği Müsteşarlık birimlerince kullanılmaktadır². İnceleme konusu olay bakımından ilk yükleme tarihi uygulaması konusunda yetki İhracat Genel Müdürlüğü ile Dış Ticarete Standardizasyon Genel Müdürlüğü tarafından kullanılacaktır. 4059 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (a) bendine göre İhracat Genel Müdürlüğü;

² Diğer yandan, 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı'nın 3. maddesinin son fıkrası uyarınca; Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanlık, yukarıda sayılan yetkilerin kullanılması sırasında, mevzuat hükümleri çerçevesinde; İhracatçı Birlikleri, Türkiye İhracatçıları Meclisi, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, uluslararası gözetim şirketleri ve ilgili diğer kurum ve kuruluşları görevlendirebilir.

10-67/1425-541

230 *ihracatın her aşamasında gözetim, denetim ve yönlendirilmesine ilişkin önlemleri almak ve bu hususlarla ilgili düzenlemeler yapmak, madde ve ülke bazında gerekli tedbirleri almakla..*

görevlidir.

Anılan maddenin (f) bendine göre Dış Ticarete Standardizasyon Genel Müdürlüğü; *dış ticarete konu malların standartlaştırılmasını sağlamak, Dış Ticarete Standardizasyon Rejim Kararı da dahil olmak üzere ihracat ve ithalatın kalite ve standartlar yönünden denetlenmesine ait mevzuatı hazırlamak ve uygulamakla..*

görevlidir.

240

Yukarıda yer verilen yasal ve yönetsel düzenlemeler çerçevesinde, Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın ihracata ilişkin olarak son derece geniş yetkilere sahip olduğu, bu yetkiler arasında ihracatı miktar olarak sınırlama veya kayda bağlama hatta belirli durumlarda tamamen yasaklama yetkisinin de bulunduğu görülmektedir.

Kuru incir ihracatında ilk yükleme tarihinin belirlenmesi, Ege İhracatçı Birlikleri çatısı altında bulunan Ege Kuru Meyve ve Mamulleri İhracatçıları Birliği'nde gerçekleştirilen Genel Kurul toplantılarında kararlaştırılan tarihin Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından onaylanması yöntemiyle gerçekleşmektedir. İnceleme konusu 2010-2011 dönemi ilk

250 yükleme tarihi ise resen Müsteşarlık Makamınca belirlenmiş ve ilgili birliklere duyurulmuştur.

Tariş İncir tarafından sunulan istatistik çalışmasına göre ilk yükleme tarihinin görece erken bir tarihe rastlaması durumunda ülkemizin toplam ihracat miktarı azalmamakta tersine ciddi artışlar kaydetmektedir:

Tablo 1. Yıllara Göre Kuru İncir İhracat Miktarları

ÜRÜN YILI	REKOLTE (TON)	TARIŞ KAMPANYASI BAŞLANGIÇ TARİHİ	İLK YÜKLEME TARİHİ	TÜRKİYE TOPLAM İHRACATI (TON)	İHRACAT/REKOLTE ORANI(%)
2000	49.001	24.08.2000	29.09.2000	46.917	95,7
2001	48.028	20.08.2001	21.09.2001	42.201	87,8
2002	52.684	23.08.2002	30.09.2002	45.949	87,2
2003	54.571	19.08.2003	02.10.2003	47.559	87,1
2004	55.631	24.08.2004	17.09.2004	55.703	100,1
2005	56.327	25.08.2005	19.09.2005	57.488	102,0
2006	60.393	24.08.2006	20.09.2006	61.886	102,4
2007	48.012	15.08.2007	28.09.2007	37.931	79,0
2008	50.604	21.08.2008	03.10.2008	38.091	75,2
2009	56.590	19.08.2009	28.09.2009	42.602	75,2

260 Yukarıdaki veriler dikkate alındığında erken yükleme yapılması nedeniyle ihracatın olumsuz etkileneceği biçimindeki savın fiilen geçerli olmadığı anlaşılmaktadır.

Şikayet konusu 2010-2011 sezonu kuru incir ilk yükleme tarihinin ilgili yasal ve yönetsel düzenlemelerde yer alan açık yetkiler uyarınca Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından belirlendiği, anılan uygulamanın geçmiş yıllarda ilgili İhracatçı Birliğince belirlenen tarihlere onay verilmek suretiyle yine Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından

gerçekleştirildiği anlaşıldığından konuya ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun kapsamında yapılacak bir işlem bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

I.3.2. Belirli Bir Tarihten Önce İncir Alımı Yapılmasının Engellendiği İddiası

270

Önaraştırma dönemindeki yerinde incelemede konu ile ilgili elde edilen bir belge ve bir ifade tutanağı bulunmaktadır. Söz konusu **Belge**'de:

"...ihracatçılardan bazıları gizli gizli mal alıyorlar ve aldırıyorlar, müstahsile birtakım baskılar yapıldı malınızı satmayın veya köylerden çok az bir mal alarak kaçmalar gibi, bu yüzden müstahsilde özellikle İncirlioğa, germencik, tire müstahsilleri çok direndi hiç mal çıkarmadılar dense olur..."

ifadesi yer almaktadır. Bununla paralel olarak dosya ekinde sunulan bilgi tutanağında

Ticari sır ;

280

"Buna ek olarak, hızlı alımlarla fiyatlar ihracatçılar tarafından belirlenen fiyatları aşmaya başladığında ürün alımı yapan benim gibi tüccara "incir almayın elinizde bırakırız kimseye satamazsınız" tarzında ticari tehditler gelmiştir. Örneğin ben hemen her yıl bildirilen fiyatın üzerinde alım yaptığım anda yukarıda belirttiğim tarzda telefon aldım." İfadelerinde bulunmuştur.

Anılan iki bilgi/belge bir arada değerlendirildiğinde belirli bir tarihten önce alım yapılmasını engellemeye yönelik somut bir veri bulunmamaktadır. Bu bağlamda, ilgili teşebbüslerin belirli bir tarihten önce alım yapılmasını engelleme yönünde bir eylemde bulduklarına yönelik yeterli kanıt bulunmamıştır.

290

J. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre;

300

İncelemeye konu kuru incir ilk yükleme tarihinin ilgili yasal ve yönetsel düzenlemelerde yer alan açık yetkiler uyarınca Ege Kuru Meyve ve Mamulleri İhracatçıları Birliğince belirlenen tarihe onay vermek ya da 2010 yılı ürün sezonunda olduğu gibi doğrudan doğruya resen belirlemek suretiyle Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından gerçekleştirilen idari bir işlem niteliğinde olduğu anlaşıldığından konuya ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun kapsamında yapılacak bir işlem bulunmadığına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.